

ՅԼԻԵՒՈՒԷԾ

Ի

ԹԻԻ 5, 31 ՄԱՅԻՍ 1867

ՁԵՅԹԻՆՈՒ ԵՐԵՎ ԻՇԽԱՆԱՅ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

ՀԱՅ լրագիրք փութացին ուրախութեամբ հրատարակել հատարակութեան Օհյիթիմու մնացեալ երեք իշխանաց վերագարծը, որոնք իրենց քաղաքական նեղ վիճակէն ստիպեալ Հրապարակական հայոց եպիսկոպոսարանէն օգնութիւն դոնեւրու յուսով կրօնափութութեան գիմնած էին: Երբեք լրագիրք անոնց վերագարծին պատճառ կրնի թաղարեն իրենց յուսացած օգնութիւնը չգտնելին, որ կերպիւ մի մարդկային անձնասիրութեան դպչել լսել է: Սենք անոնց կարծեաց հաւամբիտ չեմք յայտ մասին, յուսահատութիւնը չէր վերենք կրկին իրենց մայրենի եկեղեցւոյն ծոցը դարձնողը, իրենց ակնկարութիւր Գեր, Հասունեալ նին վերայ էր, և որովհետեւ նա դեռ դարձած չէ իւր ուղեւորութենէն և հաւանական է որ կարենար նա պատկել անոնց իղձն ու ակնկարութիւնները որով և իցէ կերպիւ, ուստի յիշեալ յարգոյ իշխանաց վերագարծն ուրիշ շարժառիթ պիտի ունենայ անշուշտ:

Եթէ պահ մի մտածեւր ըլլամք Օհյիթիմու ժողովրդեան կրօնական զգացմունքը, նոցա իրենց մայրենի Եկեղեցւոյն որ աստիճանի սերտ կապով մի կապուած ըլլալը, նոցա ի մանկութենէ ծծած հոգեւոր կաթին անպատուութիւնը, շուտով պիտի համոզուինք որ աշխարհային և մարմնական դէպք մի սրբան ալ սաստիկ ծանրանալու ըլլայ նոցա մօրին ու սրտին վերայ, և մինչեւ կրօնական ուրացութեան վտանգի մէջ ալ ձգեւր ըլլայ, եթէ միջոց ունին պահ մի առանց կրից և ինքնիրեն նուէն ամբողջութեամբ մտածեւր մայրենի Եկեղեցւոյ դութն ու գարտի, որով իրենց հոգին սնաւ և ուսկէ ընդունեցին իրենց հոգեկան կեանքը, փոխաբէն տալով անոր իւրեանց հաւատքը իւր գրաւական, անհնարին է որ Կիլիկիայի բնակիչ մը, Ռաբբինեան հաւրատութենէ մնացեալ ժողովուրդ մի չգտայ իւր սրտին մէջ նոյն գարտին արժէքն և շնորհապարտութեան զգացումը: Այո է անշուշտ վերայիշեալ

Օէյթինցի երեք իշխանաց վերադարձին գլխաւոր շարժառիթը, և ոչ թէ անկալած օգնութիւնն և պաշտպանութիւնը չգտնենէն յառաջ եկած յուսահատութիւնն է, ինչպէս կարծած են աղբային լրագիրք:

Երկրորդ շարժառիթ և սրտոճանոցա վերադարձին կը համարձակիմ այսօր ընդհանուր ազգիս գիմնոց յայտնելով ըսել թէ սուրբ Աթոռն և նորա Ամենապատիւ Աթոռակալն եղած է: Սուրբ Աթոռս՝ որ աղբային աղբի տխուր և սպառնական վիճակին վերայ կարելի էր վշտանալով կը մօրմնի, մանաւանդ գաւառաբնակ անիննամ և անտէրունջ ժողովրդոց յուսահատութենէ կրօնափոխութե դիմելին տեսնելով իրեն սրտին իրաւացի կսկիծ եղած է, չկրցաւ անտարբեր աչք նշկատել Օէյթինցւոց ոմանց ի հռոմէականութիւն դիմելին, և նոյն օրէն ի վեր կը մտածէր միջոց մի գտնել իւր ջանքերն ի գործ դնելու՝ կրկին զիրենք իրենց մայրենի լեզուէն գիրկը դարձնելու համար: Իւր ջանքերն սրտապշտան, սրբոյն Գրիգորի աղօթիցն ու բարեխօսութեանը վստահացած՝ կրքոյալ ձեռք բերել ատուածային յաջողութեամբ իւր ցանկացած նպատակը, ինչպէս որ Պօլսոյ լրագիրք և մեր փոխանորդարանին կողմէն կ'իմացնեն մեզ:

Ահաւասիկ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր գտած միջոցը: Մահտեսի Յովակիմ անուն Օէյթունցի կտրիճ ջորեպանը, որ ամեն տարի Ս. Աթոռս կուգայ ջորեպանութեան գործքով, այս տարի դարձեալ եկած ըլլալով, և Ամեն. Սրբազանը նորա բարեպաշտութիւնը և գործունէութիւնը և իւր քաղաքակցաց քով ունեցած մեծ ազդեցութիւնը լաւ գիտնալով, կը կանգէ իւր քովը, և իւր մտքը կը յայտնէ

անոր: Յովակիմ թէպէտ և կը խոստանայ Սրբազան Հօր խնդիրքը Աստուծոյ ողորմութեամբ յաջողութեամբ կատարելու կարող ըլլալը, սակայն Պօլսա ճանապարհորդելու համար կտրելուր ծախուց ձեռքը բաւական չըլլալն ալ կը յայտնէ: Ամեն. Պատրիարքը ոչ միայն նորա ճամբու ծախքը, ոյլ և իւր ոյս առաքինութիւնը և հայրենասիրական եւ աստուածահաճոյ աշխատութիւններն ալ փորձատրել խոստանալով կը իրկէ զինքը ի Վ. Պօլսա զինի սուրբ Օլտոկի:

Յիշեալ երեք իշխանը մահտեսի Յովակիմի բարի յորդորանքներով ազգային լեզուէն ծնողական դուրս ու բարեքները յիշելով, և անկէ իրենց ծծած հոգեւոր կաթին հարազատ մնալու պարտաւորութիւնը զգալով, մանաւանդ յիշելով Առաքելոյն խօսքը, թէ յոր կոչումն կոչեցար՝ ի նմին կացես, կը վերադառնան կրկին ի հնազանդութիւն Առաւորչական ուղղափառ նրեկեղեցւոյս: Պօլսոյ սուրբ Լորտաղէ մի փոխանորդարանը ինչպէս նախ ի պատիւ Աղգին զիրենք շահած էր ամիսներով սուրբ Աթոռոյս ծախքովը կերակրելով, նոյնպէս հիմայ թէ ի պատիւ Աղգիս և թէ ի շնորհս Օէյթինսօրհնեալ ժողովրդոց և յիշեալ երեք յարգոյ իշխանաց բազկատարած կ'ընդունի զիրենք, և պիտի շահի հոգեւորապէս՝ որչափ ժամանակ որ հարկ ըլլայ մնալ ի Պօլսա:

Այսու ամենայնիւ Աղգ. Վարչութիւնը և Պատրիարքական իշխանութիւնը անշուշտ իրենց պարտաւորութիւնները ճանչնալով և անոնց վերադարձը յուսահատութեան հետեւանք չհամարելով, պիտի փութան ինչպէս կը յուսամք, հայրաբար իրենց խնամքն նոցա ցոյց տալ, և իրենց ազդեցութիւնը ի գործ դնելով Օէյթինսօրհնեալ և

բարեմիս ժողովրդաց վիճակին ըստ կարի օգնել, որչափ որ կը ներեն ներկայ ժամանակիս պահանջմունքները : Այս կերպով կը յուսամք որ նոյա կրօնափախութեան դիմենին առաջին և վերջին կ'ըլլայ . ապա թէ ոչ յետինն լինի չարքան զառաջինն, զոր Տէր մի աւրայէ :

Մահտեսի Յովակիմի ազգասիրական գործը նշանաւոր է և արժանի տոհմային պատմութեան . իւր ուրիշ մէկ քաջութիւնը յաջորդ թուով կը խոստանամք հրատարակել :

ԵԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Պաշտօնախոսութիւնք :

Սուրբ Աթուռոյ տեսչական պաշտօններու մէջ ներկայ տարւոյս եղած փախսութիւնները հետեւեալներն են :

Սուրբ Ծննդեան վանաց տեսուչ Արժ . Սրապիան վարդապետին յաջորդեց Արժ . Արաքիս վարդապետը Արժ . Սարգիս : Ռեմիւնի սուրբ Ղեորգոս վանաց տեսուչ Արժ . Յովհաննէս վարդապետին տեղ ընարուեցաւ Արժ . Խորեն վարդապետը Սիւրբաբեան : Սուրբ Աստուածամօր դերեւմանի տաճարին տեսուչ Արժ . Ստեփան վարդապետին Արքիանու սօրնեցոյ յաջորդեց Արժ . Բարդուղիմէոս վարդապետը Սարգիսի : Արժ . Արքեմ վարդապետին , որոյ վերայ է վանքի խոհանային անտեսութիւնը և շինուածոց վերակաշուծիւնը , իրեն յանձնեցաւ նաեւ մօթանէի տեսչութիւնը՝ փոխանակ Արաքիս վարդապետին : Իսկ մնացեալ տեսչութիւնները , այն է Դամասկոսի , Պերութի , Յուպէի , Լուդաքի և Արաքոսի եկեղեցեաց , մնացին դարձեալ իրենց նախորդ տեսչաց վերայ :

— Բաղարքիս կայսերական բանակին զօրագլուխ Վսեմ . Վախ փաշայի , և Միրալայ Ալի պէկի տուած զինուորական հացկերութի նկարագրութիւնը՝ զոր մայիս ամսոյ մէջ հրատարակեցինք , ի խնդրոյ ամանց բաժանորդաց քաղաքի՝ անոր գաղղիւրէնն ալ այս անգամ Յուսեփուածիս մէջ կը փութամք հրատարակել :

A l'occasion d'une revue militaire.

Son Excellence Liva Pacha et Miralay Ali-Bey ont donné des banquets aux troupes impériales stationnées dans notre ville. L'un a eu lieu aux 14 du mois courant (Mai), et l'autre six jours après. Le festin donné par M. Miralay a été surtout éclatant; car outre le corp militaire, et les personnes dignitaires politique et religieux de l' Islamisme, y ont été aussi invités les Consuls d s Puissances européennes, avec leur suite, et les Chefs des Communautés chrétiennes. Ceux-ci ont été représentés par leurs Dragomans. Les banquets été préparés hors de la porte de Damasque, sur des gazons fleuris et verdoyants, où étaient dressées des tentes pour le corps dignitaire. Il y avait préparé deux tables, l'une pour les Chefs des Communautés chrétiennes, et pour Mess. les Consuls, où présidait S. Exc. Nazif Pacha, et l'autre pour les Efendi et pour les notables de la ville, étant le premier siège occupé par le Mufti. Avant de se mettre à table, a eu lieu un exercice militaire, aussi magnifique, que frappant, dans lequel les troupes Ottomanes ont donné des preuves de leur adresse et habileté. Beaucoup de monde y assistait; et cette solennité contribua à augmenter la considération et l'estime de tous pour Mess. S. Excellence Liva Pacha et Miralay Ali-Bey.

— Le Dragoman du Couvent Latin M. Pio d'Alonse, en récompense de ses bons services, a reçu récemment deux décorations. Une de l'ordre des Sts Maurice et Lazar du Gouvernement Italien; et l'autre de l'Autriche, savoir, la Croix d'or du mérite de l'Empereur François Joseph. Les deux décorations lui ont été conférées avec solennité, et satisfaction de tout le monde.

— Նախընթաց թուով իմացուցինք թէ ֆթիշի Վսեմ . Իպրահիմ փաշայի մահը , որ յառկապէս խրկուած էր քաղաքիս նախորդ կառավարիչ Իպղէթ փաշայի գործոց քննութեանը համար : Նորո մահուան լուրը հեռագրաւ ի

Պօրիս գրուած ըլլալով, Վսեմ, Րիշտիս փաշայն խրկուեցաւ քննութեան գործը շարունակելու համար :

— Երուսաղէմի նորընտիր կառավարիչ Վսեմ, Նաղիֆ փաշայն եկած օրէն ի վեր է իւր պաշտօնին պարտաւարտ շաճ եղած ծառայութիւններ ի գործ դնելու տրամադիր կը գտնուի : Ըրդէն զանազան բարեկարգութեանց և քաղաքիս օգտակար համարուած սյլ և սյլ կանոններու ծրագիր մի յօրինած է ինքը, և զանիկայ ի գործ դնելու համար կը խորհի յանձնաժողով մի կազմել, և ծրագիրը անոր յանձնելով և նորա խորհուրդն ալ ընդունելէն յետոյ գործադրութեանը զլաղիլ : Յիշեալ բարեկարգութեանց մէկը եւ կրնամ ըսել գլխաւորը պիտի ըլլայ ուրկանոցին (միակիւնը) փոխադրութիւնը : Եսիկայ քաղաքիս հարաւային կողմը կ'իյնի սրարային մէջ, Փրկչայ կամ Սիօնի ըսուած դրան քով, և նր Յակոբայ մեծ վանքին ետեւը : Ուրկանոցին տեղը սուրբ Եթուոյս սեփաւ կան ստացուածք է, այսու ամենայնիւ Սիաբանութեանս թախանձանօրը նա խորդ կառավարութեանց ժամանակ քանի մի անգամ փորձ փորձուեցաւ քաղաքէն դուրս ուրիշ տեղ մի փոխադրել զիրենք, սակայն չյաջողեցաւ : Ես անգամ եթէ յաջողելու ըլլայ, մեծ քաջութեան և մարդասիրութեան գործ պիտի համարի և սրախ Ե, Վսեմութեան անուանը : Եւելորդ է մեզ այսպիսի ձեռնարկութեանց եւ ջանից համար գովեստներ հիւսել, կը թողումք որ ժամանակն ինքը սրակէ Ե, Վսեմութեան ջանասիրութիւները, և գործադրութիւնը ինքնին գովութիւն կը համարի, այսու ամենայնիւ և մեք մեր պարտաւարութիւնը կատարած կ'ըլլամք ի ժամանակին ծանուցանելով զանոնք հասարակութեան :

— Եստին միաբանութեան վանքին թարգման Ըրժ : Պիօ տ' Ըրնսօ իւր հաւատարիմ ծառայութեանցը փոխարէն մօտերս երկու տէրութեանց կողմէ պատուոյ նշաններ ստացաւ : Ըստ ջինը Խոտիկայ տէրութեան Ս. Սաւրիկոսի և Ս. Վաղարու կարգին նշանը, երկրորդը Եւստիկայ կայսեր Քրանչիսկոս Յովսէփայ սակի խաչին նշանը :

Ուրախ եմք արդարեւ յիշեալ երկու տառարդ թարգմանին այս օրինակ պատիւ գտնելը երկու տէրութեանց առջև, որոնք լաւ ճանչնալով կրօնական հասարակութեան համար եղած ծառայութեան արժէքը, կը փութան եւս փարձաորել զանոնք հրապարակական կերպով : Երբ այս դիւ կը տեսնեմք որ մեր ազգին մէջ դարձեալ կրօնական միաբանութեան և ազգային եկեղեցւոյ և սուրբ Եթուոյ մի պայծառութեան և անոր իրաւունքները անվնաս պահելու համար քրտամբ չափ աշխատող և հաւատարիմ ծառայութիւններ մաւտուցող անձինք չէ թէ պատուոյ նշան մի, այլ ազգին կողմէն շնորհակալութեան հաւատարի մի անգամ ընդունելու արժանի չհամարուելէն ի զտո՝ հրապարակական թերթերու մի ջոցով ալ նախատանայ եւ զանազան տեսակ զրոգարտութեանց եւնթակոյ կը լինին միշտ :

— Եղգախիր-Թեան օրինակ մի : Եղեքանի դրիկայ երեւելի ազգայիններէն զմիւսնացի Յակոբեան մեծապատիւ թագաւոր աղայն ազգասիրութեան հոգիէ շարժեալ Սիօնի բաժանորդութիւ երկու օրինակ գրուելէն ի զտո՝ այս անգամ յատկապէս կը խնդրէ մեզմէ որ օրինակ մի եւս իւր անուանը համար Օմիւռնիկայ Հռիփսիմեանց ուսումնաբանին խրկուի, և երկու օրինակ եւս ուրիշ ազգային երկու դպրոցներու խրկելու հոգը մեզ յանձնելով, արժան

դատեցինք մի օրինակ Օէթինաւ եւ մի օրինակ եւս Սարաշու գաղտնեւուն յատկացընել . որոյ վասն թէ մեր և թէ յիշեալ գաղտնաց կողմէն պարտաւ պատշաճ չնորհակալութիւնը հրապարակու կը յայտնեմք նորին Սեծապատ ուու թեան :

— Յաւել Դէպք Դ : Աղէքսանդրիայէն կը գրեն՝ թէ Տէր Գառնարեան զմիւռնացի Գաղարոս աղային ամուսինն և իւր հնգամեայ սիրասուն աղջիկը ըստ սովորութեան իրենց տնական պարտեղին մէջ չըջագայած ժամանակ , երբ աղջիկը իւր մօրմէն քանի մի քայլ հեռու կը քայլէր , յանկարծ գետինը փռլէրով խեղճ դատրիկը խորատոյղ կ'ըլլայ . կ'երեւի թէ հին ժամանակէ մնացած սառնիճ մի է , որոյ կամարը ժամանակիս հնաւթենէն քայքայուելով՝ յանկարծ փլաւ հնգամեայ աղջկան մի ծանրութեան , զոր ընելով իրեն՝ հօր եւ մօր մի փոխադարձ սիրոյն պատուին ու աղերք . որոնց կոկիծը սաւաւել կ'ըզգան նորա սրունք հայր և մայր ըլլալու բողոքն ունեցած են : Սուրբ Աթուռ իւր կողմէն իւր ցաւակցութիւն յայտնելով Սեծ . Գաղարոս աղային բրած անդարմանելի կորստեան վերայ , կը յուսայ որ նա իւր բարեպաշտութեան և բրիտանեականն առաքինութեանցը մէջ միայն պիտի գտնէ ճշմարիտ միութեամբ թիւնը :

— Տոյ աճուրդ : Նոր օրինակ աճուրդ մի տեղի ունեցաւ անցեալ աւիտ սուրբ Քաղաքիս մէջ : Հրէին մէկը պարտքի տակ ճնշուած ըլլալով , և զանոնք գոհ ընելու չտի կարողութի չունելով , իւր երկու տղաքը՝ մէկն աղջիկ 11 տարեկան և միւսը մանչ անկէ պզտիկ , աճուրդը կը հանէ , և երկուքին մէկէն արժողութիւնը մինչեւ 30 լիւրայի կ'ելնէ , զոր մահմետական մի աւելցուցած էր : Բայց յետոյ Հրէայ մի

ճիւրա եւս աւելընելով՝ իւր վասն կը մնայ , և հետեւագէտ երկու դեռաւ հասակ տղաքը գնայ կ'առնու աքբունի աճուրդի մէջ : Արտուի թէ պայմանագրութիւն եղած է մինչեւ եօթը տարի ծառայեցընելու , յետ այնորիկ ազատ պիտի ընէ զերենք :

ՊԱՆՏԱԿԱՆ ԲԱՆԻՐԱՅԷՐ

Գերմանիայ լեռնադատ ու անտառապատ պզտիկ քաղաքի մի մէջ սեւ ու տխուր տեղքով տուն մի կայ , զոր ճանքորդը անցնելու ժամանակ յարգանքով կ'ողջունէ , որոյ վերայ ռամիական աւանդութիւնը բանաստեղծական ու սրարդ պատմութիւն մի թողուցած է մեզ , զոր աւատիկ հոս կը գնեմք :

Այս տխուր տան մէջ ժամանակաւ գիտուն բժիշկ մի կը բնակէր Վան Տուէլ անուանով , որ իւր բազմաշխատ հեռադատութիւններով և համբերատար ուսմանքներովը խիտ բարձր աստիճանի հասուցած էր իւր արհեստը՝ որ չէր լուսած այն ժամանակները , և զարմանալի բժշկութիւններ կը գործէր : Խիտ հեռաւոր գաւառներէ կը դիմէին իւր համբաւը լսողները , մեծաւ տունք և տղքատք , սղիւսականք եւ մուրացկանք անոր գարմաններովը բըժշկութիւն և կեանք ստանալով գովութեան երգեր կ'երգէին և կ'օրհնէին իւր անունը :

Ի վերայ այդ ամենայնի այսպիսի խորին փառութիւնը , շողալուսն փառքերն և անհամար օրհնութիւնները Վան Տուէլ չլլցին երջանկութիւն տալ : Օրին մէկը առանձին մնայ աշխարհիս մէջ , այն աշխարհիս զոր իւր համբաւներովը լեցուցած էր , կինը , զուկընէրը՝ որ իւր սրտին սիրուն հասարկներն էին ,

որքան ալ աշխատեցաւ՝ չիրցաւ մահ
ուան ձեռքէն ուղատել, որ քանի մի
ժամուան մէջ յափշտակեցան : Սասկալի
հարուած մի, ժանտափայլ՝ որ նոյն ժա-
մանակին անթիւ զահեր կ'ընէր Վեր-
մանից մէջ, այն անուշիկ գանձերն ալ
որ իւր էութեանը ծաղիկներն էին,
խելց տաքաւ :

Այս օրինակ անողորմ թշուառու-
թիւն մի մարդոյս գլխէն չանցիր եւ
բէք՝ առանց նշաններ թողլոյ հոն : Վան
Տաէլի գլուխը ձերմրկեցաւ և թա-
փած արտառւեքները անոր ամբոյսն աչ-
տերուն վերայ խոր ակօսներ բացին .
կակիծն անոր սիրտը կրծեց ու լսօնեց
անէջ կրակի նման, ալ աչքին ոչ փառք
և ոչ ուսմունք կ'երեւէր . իւր մնա-
ցեալ կեանքն անցուց անցելոյն կակը-
ծանաց, ներկային տանջանաց և ա-
յրառւելոյ բոլորովին անտարբերութե-
մէջ : Իւր գաւառի բարեսէր մարդիկն
տեսներով այս կենդանի սառերը, որ
իրիկունները ժայռերուն ներքեւը կը
թափառէր, այն ժայռերուն ուսիէ
երկրիս արտառւեքները ցուրտ ու որ-
գալի ձայնով մի կաթ կաթ կը հոսէին,
ձեռուքնին դէպ յերկնք վերցնելով
կ'ըսէին . « Տէր Աստուծոյ, ողորմէ Վան
Տաէլին » :

Առաւած որ միշտ սղօքմած է աշ-
խարհիս մէջ տառապող թշուառ հո-
գիններուն, լսեց այս լեռնաբնակ մար-
դոց աղօթքը :

Դեկտեմբեր ամսոյն մէջ էր, հովը
սաստիկ կը գոռայր գիշեր ժամանակ,
և ծառերուն մերկ ճիւղերը սգալի
ձայնով մի իրարու կը զարնուէին :
Վան Տաէլ իւր խցին մէջ քաշուած
միտածալ գրքի մի հատու թերթերը կը
թղթատէր, որոնց մէջ Հիպոկրատ
ու Գալլէոս իրենց գիտութեան գան-
ձերը ամփոփած էին : Սակայն մեքենայ
մի էր կարծես թէ դոյն թղթատողը,

գրեթէ ամենեւին դոյն չէր տեսներ .
իւր միտքը ուրիշ տեղ դրաղած էր :

Իւր մտածութիւնը անոնց վերայ
էր՝ զորոնք մահը յափշտակած էր իւր
քովէն, ու կ'ըսէր . « Վ գիտութիւն,
գիտութիւն, այսքան երկար ժամանակ
քու ետեւէդ ինկայ և փառօք դքեղ
ձեռք ձգեցի . ի՞նչ օգուտ բրիր դու
ինձ, երբ Աստուծոյ ձեռքը իմ վերան
ծանրացաւ . . . » Աւանդութիւն բարձ-
րագոյն, սխալի կարեն ետ տալ ինձ
իմ ամուսինս Հեղինէն, Գառլէն ու
Սարթան, իմ սիրուն զաւկներս, ու
նոնց ժախտները, անոնց գգուանքները,
ուրախութիւնը որ զեա իբրեւ մանուկ
կ'առնուէացնէր, կը զօրացնէր, եւ
թաղաւոր կ'ընէր զեա իմ վարպետու-
թեամբս ամբողջ ժողովդեան մի՛ ուս-
կէ յարգ ու պատիւ կ'ընդունէի :

Յետոյ բանը վերանայով անկէ, կը
թափանցէ կ'անցնի մտքովը անձանթիւ և
լուսագեղ գնտերու մէջ . Հիպոկրէ-
տէսի գիրքը ձեռքէն կը տահի, գլուխն
ալ սեղանի վերայ կ'իյնի, ու անմիջա-
պէս մտափր կը տանի : Իւր քնոյն մէջ կը
տեսնէ Հեղինէն և երկու զաւկները՝
որոնք երկնքէն վար կ'իջնէին : Արկար
հայեցուածք մի լի գործով ու գթով
կ'արձակին անոր վերայ՝ որոյ սիրեցեալ
ընկերներն էին, և անոնց քաղցր և ան-
մահաւթեանէ դուռած ու մոքուր շուն-
չը՝ ստոտածային ներդաշնակութեան
մի պէս Վան Տաէլի ականջներուն մէջ
հնչեցին :

« Եկ, ամուսին իմ, եկ, երգեց
Հեղինէն, մեր խորատակեալ միտութիւնը
երկնից մէջ նարէն սխալի կապուի :

« Եկ, հայր իմ, եկ, երգեցին Գառ-
լէն ու Սարթան, եկ սիրէ զմեզ հոս
արքայութեան մէջ, մարդասէր Աս-
տուծոյ քովը . հոն Եդեմայ պարտեղին
մէջ քաղենք քեզ հետ ծաղիկներ, և
մշտալձիս առուակներուն խոփողքը

մտիկ ընենք և յարադուարձ ու մշտապէս Սերբէից երգերը լսենք, և աղօթիկներ տառապեալ մարդոց համար, անոնց՝ որոնց սիրոյ զգացմունքնին վերաբորւած է, և անոնց՝ որ ի սիրտ վերաբորւած ու մեռած են ։

Վան Տաէլի հոգին իւր քնացած ժամանակ թուեր գացեր էր իրմէ ։ Զեռեւեալ օրը երբ իւր խուցը մտան՝ գլխի մի միայն գտան հոն ։

Թարգմանալի գաղլիերէնէ ։

ԱՌԱԿ

Հայրական կրօնի մի է որ իր կապերէմ,

Բնաւէտ մեծատուն մի մահուալը վերջին վայրկեանին իւր միակ զուալը կանչելով՝ կը պատուիրէ որ իւր ունեցած հարստութեան մէկ մասը բաղձանայր համեմատ բաշխէ, և յանձնելով անոր իւր կտակագիրը կը վճարէ իւր մահկանացուն ։

Հայրատէր որդին հօրը կամայր հաւմեմատ ամենքը ի գործ կը դնէ, որք էին աղքատաց կարօտեցոյ՝ եւայն եւայն որոշեալ գումարներ նուիրել, և բաց ի ասոնցմէ՝ հաղար դահեկան ալ յատուծոյ չերկնչող մէկու մը տալ ։ Ինչ՞ ողան այս մասին կ'անձարանայ, ու գործադրութեանը բաւական հոգ կը բաշէ, և ելք մի չգանար լուծելու տարակուսները, և աւելի ցաւը հօրը վերջին կտակը կատարելու անկարող լլլալը կը համարի ։ Այսպէս մոտաւոր ջուրթեամբ շրջած ատեն՝ կը տեսնէ դահիճ մը, որ մահապարտեալն մը թեւերը կապած՝ կտաւանաւորեղին կը տանէր գլխատելու ։ Ահա գտայ յատուծոյ չերկնչող մի ըսելով՝ ետեւէն կ'երթայ, և երբ դահիճը իւր գործը կը կատարէ, սորան կը մօտենայ իրեն,

և իւր հօրը վերջին կտակը մանրամասնաբար պատմելով՝ հաղար դահեկանը իրեն տալ կ'ուզէ իբրեւ արժանաւորի մը ։ Իսկ դահիճը դարմանալով՝ այսպիսի արտայայտ կարգի կտակին վերայ, կ'ըսէ. Սխալմիտ տղայ, ի՞նչ կը կարծես, միթէ ես յատուծոյ չեմ՝ վախմար, ի՞նչ յանցանք ես տեսիմ, միայն հրաւանակատար ծառայ մի եմ, փոխարքայն հրամայեց՝ ես ալ կը կատարեմ, եթէ մեզք'ից՝ նորա է, առ քու դրամներդ և տար տուր որու որ արժան է ։

Տղան գրամները առնելով ուղղալի փոխարքային կը ներկայանայ, և թողութիւն խնդրելով առաջարկութեան՝ կը պատմէ Նորին Սեծութեան հօրը կտակը և դահիճին պատասխանը ։ Փոխարքայն բաժնիւն ընելով կը պատահաւնէ. Յիրաւի շատ միամիտ ես եղեր ուլ աղէկ, և կը ներեմ քեզ օրինաց տեղեակ չըլլալուդ համար, ողորմ առանց վճույ դատաւորին կարող եմ ես մէկ մաղ մի անդամ կտրել տալ, արդարեւ մէք իշխանութեան աթոռը նստած եմք, և կը պատժեմք այն յանցանքները՝ որ բնութիւնը կը սովորեցնէ մեզ պատժել, բայց մեզ նման էակ մի, իբրեւ անբան սպաննել տալու հրամանը մեզ չպատկանիր, և կը ստորաօրեցնէ զմեզ, այդ մասին եղած վճիռը միայն դատաւորաց անկ է, որոնք օրինագրքէն քաղելով կուտան մեզ ի գործագրութիւն, ուստի առ քու հօրդ վերջին կտակը տար անոնց, որոնց անուալը լսի քեզ ։

Թշուառ տղան նըղմելով կտակը՝ կ'առնու գրամները և անմիջապէս դատաւորին ատենանը կը կանգնի, և մի ըստ միջէ կը պատմէ կտակին մասին՝ դահիճին և փոխարքային խօսքերը ։

Դատաւորին աչքերը շանաւով գրամներուն վայրընտելութիւնէն կը փափաքի մարտել ձեռքը ինկած որսը, բայց

որպէս թէ այն անարգ անունը իրեն չվերաբերերէր Համար ճարպիկութիւն մի կը մտածէ, և դանաղուն ուրախա նալով կ'ընէ. Օտաւկա այս դրամներս ինձ բերերես, թէ և ես չեմ ընդունիր այդ վատ անունը իմ վրաս առնուլ, բայց հանգուցելոյ մի վերջին կտակն ալ կատարելը սրբազան պարտակա նութիւն մի է. մանաւանդ աղէկ կ'ըզ գամ որ դուն գործադրերու անկարող պիտի գտնուիս, և խիղճդ ալ քեզ կը նեղէ, ուստի իբեւ օրինաց համեմատ վարուելու համար ահա այն ճանաչ պարհը գտայ:

Ժամանակը ձմերնային ըլլալուն և շատ ձիւն եկած ըլլալով. դատաստանա րանին սպասաւորները տանիքէն ձիւ ներքը աւելելով վար կը թափէին, որ դիւ զուելով բլրակ մի ձեւացած էր: Դա տաւորը տղուն կ'ըսէ. սա ձիւնը կը տեսնե՞ս, այս. հաղար դահեկանի կը վաճառեմ քեզ կառնուս, այս Տէր իմ. Ուրեմն գնա և շուտով վերցնելու աշխատէ: Դատաւորը այսպիսի վար պետութիւն կը տիրանայ դրամներուն: Իսկ ինչ՞ տղան 200 դահեկանի տակ ընելով մշակաց հետ այն անպէտ վա ճառքը դատարանէն փոխադրելու կաշ խափի: Երա այնպէս տառապանքը տեսնելով հօրը բարեկամներէն մին, կը հարցնէ թէ ինչ գործ կ'ընէ: Կը պատասխանէ՝ Հայրական վերջին կտակ մի է որ կը կատարեմ:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱՃՔ

Ճանապարհորդք ի տուն, և ի հայ րենիս իւրեանց փութան. իսկ իմառ տասէքք ի խելս և յիմաստութիւնս:

Որ վասն անձին անբարի խորհի, այլում բարի ոչ կարէ խորհիլ:

Յանկամ ունել խորհրդակից ալ նիւ, զժամանակն՝ զոր ունիս մի կորուսաներ:

Իմաստուն խորհուրդ վեհագոյն է քան զձեռս հօրաց:

Ոչ զերկալարս առանց տանձոց, և ոչ զինչ և զմեծութիւն առանց խելաց ստանալի է:

Որչափ բարեկամն ունիս ստաց ետդ, այնչափ իմացիր ունել քեզ առ, այնչափ ակննջս, և այնչափ ձեռս. և յամենայն կողմանց ունիցիս զտեսութիւն, զուր, և զջալիտմն, և սիրտ յիմանալ զօգտակարն՝ ոչ ինչ սխալէ: Եթէ աստուածս համարիս զքեզ, ոչ ինչ սխալիս, մի ունելով անձն և բա զում աչս, և անդամս որով նախախը նամեսն:

Ինչս պարտ է ստանալ վասն բարեկամաց, և ոչ բարեկամս վասն ընչից:

Վնենցուն հաճելի գոյ յոյժ դըժ ուարին է:

Որք ի վերայ բազմաց ահեղք են, ի բազմաց երկնչին. զի յումմէ ամենե քին սարսին, եւ ինքն յամենեցուն սարսի:

Իշխանքն երկիս իրս պարտին ունել հանապաղ. առ ժամանակն բնութի, առ ընդդիմադարձս համարձակութի, և որք ընդ ձեռամբ իւր են՝ բարեմը տութիւն:

Որպէս զմեղուն ոչ վասն խայթիցն ատես, այլ վասն պողոյն սիրես, նայն պէս զբարեկամս մի ատեր վասն յան դիմանութեան, այլ վասն քաջամտութեան սիրես:

Յիշխելն հեզ լեր՝ և ընդ իշխա նութեամբ երկոյնամիտ:

Իշխան այն է՝ որ զինքն իշխան ոչ գիտէ:

Իժիշկ և բարեկամ զայն համարես, որ ի նեղութեան ժամու օգնեն:

ԼԵ Երզնկացի (Պարմար) :
 Ճշմարտախօսեան Ստեփան աղա :
 Ս. Է. քիզեան Խաչատուր աղա :
 Մարտառեան Յակոբ աղա :
 Մեդարեան վարժարան :
 Յ. Է. քիզեան Խաչատուր աղա :
 Չիլիկիլեան Գրիգոր աղա :
 Չիլիկեան Յակոբ աղա :
 Պարզապետեան Ղուկաս աղա :
 Պարզապետեան Պապաստար աղա :
 Պարզապետեան Մատթեոս աղա (3 օրինակ) :
 Սաւրանեանց Դանիէլ աղա :
 Մեղանեան Յովհաննէս աղա (փան Արշակունեան
 վարժարանին Աղբիւնուցոց) :
 Սաւրանեան մահտեօի Գեորգ աղա :
 Մարգարեան մահտեօի Նազուկ աղա :
 Վարդեանեան Յակոբ աղա :
 Տամրաձեան Յովհաննէս աղա :
 Տամրաձեան Սարգիս աղա :
 Տէտեան Յարութիւն աղա :
 Տէր փիլիպոսեան Մարտիրոս աղա :
 Փափապեան Յարութիւն աղա :

ԼԵՄԻԱՆԻՆ

Տ. Տ. ԳԵՐԳԻՎՆԱՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ (2 օր) :
 Գեր. Արքեպիսկոպոս :

ԹԵՐԻՍԱՆ

Գեր. Թադէոս Մրդաղան Արքեպիսկոպոս բարեխը
 նամ Առաջնորդ :
 Տ. Արիստակէս քահանայ Գեղեան :
 Տ. Վրժմանէ քահանայ :
 Գեորգեան մահտեօի Տնիկ աղա :
 Փիլիպոսեան մահտեօի Յակոբ աղա :

ԹԻՖԼԻՉ

Գեր. Մովսէս Արքեպիսկոպոս :
 Արժ. Սուրբոս վարդապետ :

ԼԱՆՈՂԻԿԻ

Արժ. Զաքարիա վարդապետ Մանրիշեան :
 Տէր Մեդարե քահանայ Բերկացի (Ի Վնեայ գիւղն) :
 Մանրիշեան Եսայա Պօյտցի :
 Զաքար աղա ճէռաճ (Ի Վեչէն) :

ԽԱՐԵՆԻ

Արժ. Պետրոս վարդապետ Առաջնորդական փոխ :
 Սանաէիան Յարութիւն աղա :

ԿԱՐԷ

Գեր. Յարութիւն Արքեպիսկոպոս :
 Արժ. Մանրիշ վարդապետ :
 Տ. Բաւարոս քահանայ Ի Սրիշք :
 Տ. Երեմէ վարդապետ Տ. Աղէքսանդրեան :
 Աղաքեան Պետրոս աղա :
 Բարեհաճաւ ուսումնարանն Արժեան :
 Էնֆիեձեան Աւետիս աղա :
 Էնֆիեձեան Սարգիս Էֆէնտի :
 Ճշմարտախօսեան մահտեօի Մկրտիչ աղա :
 Կարապետեան մահտեօի Յարութիւն աղա :
 Հաղորդապետեան մահտեօի Արարձամ աղա :
 Մահտեօի Կարապետեան Յարութիւն աղա :
 Մարգարեան Կարապետ աղա (բաւարոս) :
 Մաշէզեան Յարութիւն Էֆէնտի :
 Յակոբեան Գեորգ աղա :
 Յարութիւնեան Մկրտիչ աղա :
 Յարութիւնեան Յովհաննէս աղա :
 Յովհաննէսեան Սիմեոն աղա :
 Յովհաննէսեան Ստեփան աղա :
 Էլան աղա Երզնկացի (վարժապետ) :

Պարսեան Մկրտիչ աղա :
 Պետրոս աղա Տիգրանիկեացի :
 Սարգիսեան Դաւանիկ աղա գրաշար :
 Սարգիսեան Սարգիս աղա Վանեցի :
 Տ. Մէլքիսէթեան մահտեօի Յովհաննէս աղա :
 Փանոսեան Խաչատուր աղա :
 Փանոսեան Կարապետ աղա :

ԿԵՍԱՆԻՆ

Գեր. Եսրապետ Մրդաղան Արքեպիսկոպոս Առաջ
 նորդ Ս. Դանիէլ վանուց :
 Գեր. Եղիա Տ. վարդապետ բարեխնամ Առաջնորդ :
 Թանգարանն Կեսարիոյ :
 Թանգարանն Կեսարիոյ :
 Թաւառու դպրոցի Արշակունեայ Բնիկաւթեան .
 Նուէր Աւելեան Յակոբ աղա :

ԿԵՏՎԷ

Աղամեան Ղուկաս աղա :
 Գրիգոր աղա Պօղոսեան Վարդանանց :
 Երամեանց Առաքել աղա :
 Երամեանց Յարութիւն աղա :
 Էլմանեան Գրիգոր աղա :
 Կրտսերեանց Յովհաննէս աղա Թարսեան :
 Յովսէփեան Սարգիս աղա :
 Բաղանեան մահտեօի Ղուկաս աղա :
 Տօպակ աղա Կիւսէնցի (վարժապետ) :
 Բէրարեան մահտեօի Յակոբ աղա :

ԿԻՊՐՈՍ

Արժ. Ղուկաս վարդապետ :
 Արժ. Պօղոս վարդապետ :
 Դպրոցն Կիպրոսի :
 Մարտիրոսեան Յակոբ աղա :
 Միլեքեան Միլեքեան աղա :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ամեն. Տ. Տ. ՊՈՐՈՍ Մրդաղան Պատրիարք (2 օր) :
 Գեր. Աբրահամ Արքեպիսկոպոս Դաւանդարահիսարու :
 " Արիստակէս Կաթիկոս :
 " Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Արաբկերու :
 " Սկրիշ Արքեպիսկոպոս :
 " Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս Պանդրոմուս :
 " Երեմէ Արքեպիսկոպոս Վարժապետեան :
 " Նիկողոս Եպիսկոպոս Պօստեյի :
 Արժ. Ալեքսան վարդապետ Ռենձեան :
 " Բարեխնայեան վարդապետ Պէշիկձաւու :
 " Դարեգիլ վարդապետ Թաճարեան :
 " Գրիգոր վարդապետ Աբարդեան :
 " Խարէն վարդապետ Դաւթայեան :
 " Կարապետ վարդապետ փոխ. Պատրիարքի :
 " Յակոբ վարդապետ Բարսիկօմիլի :
 " Յովհաննէս վարդապետ Սեթեան :
 " Յովհաննէս վարդապետ Տիգրանիկեացի :
 " Պետրոս վարդապետ Պրոսպար :
 Տ. Արիստակէս քահանայ Գարսիկօմիլի :
 Տ. Գրիգոր քահանայ Աճմեան :
 Տ. Գրիգոր քահանայ Պէշիկձաւու :
 Տ. Եղիշ քահանայ Մայր Եկեղեցւոյ :
 Տ. Մարութ քահանայ Բարսիկօմիլի :
 Տ. Սաւրոս քահանայ Մայր Եկեղեցւոյ :
 Մեմուհեանց Պետրոս աղա Պօղոսեան :
 Աղամեան Գրիգոր Էֆէնտի :
 Աղամեան Մկրտիչ և Կարապետ աղա :
 Անտոն աղա Խանիլի :
 Անտոնեան Պօղոս աղա :
 Ապրո Էֆէնտի :
 Արաքեան մահտեօի Սարգիս աղա :
 Արիստեան Սիւրբէլ աղա :
 Արարեան Ստեփան Պէշ :

ՅԱՆԿ

ՄԱՅԻՍ

Ուղեւորութիւն Տ. Տ. ԳԵՈՐԳԻԱՅ ՎԷՀՈՒՈՒ ԿՈՒՅՈՒ ղեկութիւն Կ. Պօլսոյ Ի Տիֆլիս	65
Համառօտ դաւանութիւն հաւատոյ Լուսաւորչական եկեղեցւոյ՝ տուեալ յամի 1828	69
Գերատառիւ Իսահակ Սրբազան Ըրբեպետարարի եւ իւր ուղեկցոյ Ի Սուէլ հասնիլ	72
ԿՐՕՆԱԿԱՆՔ. — Սամուէլ աբրիւ եւ իւր գիրքը (շա- րունակ-իւն)	74
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ. — Օխուսական հայկերոյթ : — Վսիճան Եգիպտոսի առաջնորդ Գեր. Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսի : — Չեւնադրութիւն Ժառանգա- ւորաց դպրոցի աշակերտաց : — Սուրբ Ըթուոյս նոր բացումը գեղարանը : — Թէֆթիշի Իպրահիմ փաշայի մահը	76
ՆՈՒՒԲԱՏՈՒՔ	79
ՃԱՆՈՒՑՄԱՆՔ	80

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԵՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Միտել ամեն ամիս իւր հրատարակութիւն 16 երեսէ բաղկացեալ աւթամայ
թղթով .
- Բ. Տարեկան դինն է երկու արծաթ Մեծիտիէ հանդերձ ճանապարհի ծախ-
քով, կանխիկ վճարել :
- Գ. Զատ անարան տանել ուղղով, պէտք է ամեն մէկ անարան երեք դա-
հեկան վճարել :